

Шта сад хоће социјалисти ?

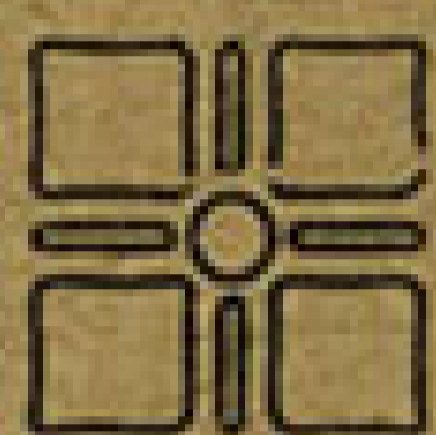
Чули сте да се преко „Радничких Новина“ кроз све радионице и фабрике пронео поклич: Радници, будите спремни да се одазовете позиву своје партије! У вароши се причало свуда, како ће сви радници и раднице напустити рад и да ће се једног радног дана слећи око Народне Скупштине. Генерални штрајк, генералии штрајк! свуда се разлегало. Зашто?

Јест, заиста су се наши старији другови били спремили да сви у радни дан напусте посао и дођу пред Народну Скупштину. Због чега су то мислили да чине? Хтели су да изврше једну снажну *прошесјну демонстрацију* против непримењивања и изигравања Закона о радњама. Народна Скупштина је донела један закон и тај закон треба вршити; међутим, власти неће да га примењују, нико се њега не придржава. Они су хтели да кажу Народној Скупштини да влада закон не примењује и да допушта да се изиграва у свима одредбама, које су донесене у корист радничке класе. Такву владу треба Скупштина да обори и да захтева примену закона. Радници су хтели да протестују против намераваних измена у овом закону, којима се хоће да погорша закон на штету радника. Радници неће мировати, док се закон, који штити раднике, не почне да извршује. Кад је у питању здравље и живот радника, радница и радничке деце, пролетаријат је готов и живот да да!

Па зар социјалисти немају право? Ми ученици најбоље осећамо да је крајње време напрегнути све силе да се једном Закон о радњама правилно и свуда примењује, јер он доноси многе користи за нас. Ето, тај је закон прописао: да нас послодавци не смеју на послу задржати више од *осам* сати дневно. А ми и данас радимо од јутра до мрака. Како би то дивно и корисно било, кад бисмо ми заиста радили само осам сати дневно. Ми бисмо тада имали доста времена и да се одмарамо и да се учимо и васпитавамо. Социјалисти хоће једном великом демонстрацијом да натерају власт да се овај закон врши, што значи да и ми ученици радимо свега

осам сати дневно! Зато је потребно да и ми будемо социјалисти и помажемо њихову борбу, која иде на корист свих нас.

Народна Скупштина је дошла и одмах отишла. Седнице су одложене до 10 новембра, те је због тога одложена и ова радничка демонстрација, која ће бити у радни дан. Али, она ће бити! Spreмајмо се и ми да заједно са својим старијим друговима оставимо радионице и будемо са њима, јер се ту борба води и за нас, ученике на занатима, у фабрикама и трговинама свих врста!

Хенриета Роланд-Холет:

Социјалистичко васпитање младежи

Осим тога, важно је и неговање телеснога васпитања, како се оно сада делимично врши по туристичким, веслачким, пливачким и гимнастичким клубовима. Пре свега, ваља прекршити са схватањем да се тело треба да васпитава само ради борбе. Телесно васпитање не треба да има само утилитарни него и психолошки, естетички циљ. У том смислу, даду се нарочито препоручити игре под отвореним небом по енглеском начину. Доиста, ми треба да покушамо да, помоћу телеснога васпитања, одгајимо једну јачу и здравију генерацију и спречимо телесно кржњање које је последица капитализма. Али гимнастика, спорт и, пре свега, игра треба да се негује баш тога ради, ради естетскога уживања што лежи у њој. Радничка класа, услед тегоба својега живота и своје борбе, нагиње аскетизму. Ту наклоност треба спречити. Радост при игри може, поред моралнога одушевљења, да постане и кореном естетскога осећања. У игри лежи и знатно средство за борбу противу алкохолизма.

О неговању уметничкога укуса које се сада врши у певачким и позоришним дружинама ваља приметити само то да је прво нужно чувати се да се младом пролетаријату не пружа лажна уметност. Ваља им пружити само оно што је најбоље. Не треба еклектички приступати делу и покушавати да се познају класична уметничка дела националне књижевности и сликовних уметности. Исто онако као што буржоазија оставља пролетаријату као животна средства само сурогате, исто тако она му и у уметности пружа већином само сурогате без вредности. Место уметничких слика ружне хромолитографске слике, место добрих књига модерне сензационе романе и американску детективску литературу. Организације пролетерске младежи треба да се боре противу тога.

Социјалистичко васпитање младежа врши се понајбоље у организацијама младежи. Те организације ваља желети, јер властита иницијатива и управљање властитим пословима јесу васпитна средства, јер самосталност организација пружа младим радницима нај-

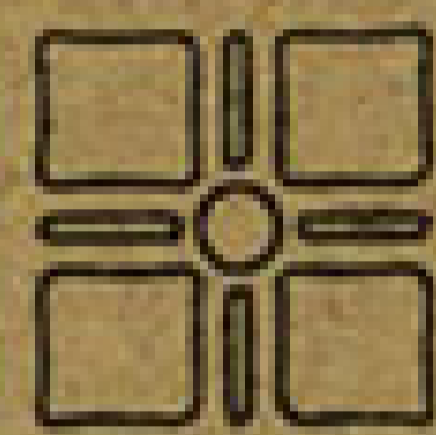
веће снаге. Младеж не прима радо тоторисање. Она хоће сама да ради и одлучује. Ако су организације младежи само просветни савези којима руководе старији партиски другови, онда је сва њихова васпитна снага изгубљена за младе људе. Када би организација младежи у Шведској постојала у овој форми, онда би она можда организовала елиту радничке младежи, али она не би била покрет маса који је сада. Ми хоћемо да покрет младежи буде покрет маса, због чега организације тога покрета морају да буду само организације младежи. Исто тако је потребно да између ових самосталних организација и социјалистичке партије постоји стална веза, јер млади људи су већином неискусни и због тога потребују помоћи и савета од својих старијих другова. Уосталом, организацијама младежи прете са свију страна непријатељи социјалне демократије који теже том да младе раднике придобију за себе. То су, на једној страни, анархисти који својим револуционарним изгледом маме младеж; на другој страни буржоаски реформатори који покушавају да, под паролом неутралнога образовања за све, угуше класну свест код младежи. Додуше, самостална организација има и штета. Једна од њих је опасност да не пређе у празан револуционаризам фраза. Друга да се не пренебрегне оно што је најглавније и најважније, па прида сувише много важности форми организације, што је, изгледа, случај у Холандији. Али те мале штете ипак се губе поред великих користи од самосталне организације.

Социјалистичко васпитање младежи врши се једним делом просвећивањем у штампи, брошурама, просветним курсевима, на зборовима, а другим делом самом борбом. Није могућно, као што би понеки могли држати, да се ограничи на припремање за борбу докле млади радници не буду, систематским и потпуним просветним радом наоружани за борбу. Сама борба је поучна, она је почешће боље васпитно средство него све просвећивање штампом и брошурама. Теориско знање, опет, јесте само резултат дугогодишње борбе. Образовање и акција треба да иду руку под руку; ко то не жели за организације младих радника, тај сасвим погрешно разумео смисао нашега дијалектичкога схватања света. И између организација младих и одраслих радника постоји разлика у толико у колико је код организација младежи образовање главна ствар а борба стоји на другом месту. Доцније, борби ступа поново у први ред. То је здрав, природан ток развитака.

Организације младих радника треба да се, у својој акцији, концентришу око једне тачке која је за њих, услед њиховога специјалнога положаја и улоге у друштву, понајважнија. Млади радници трпе специјално од недовољнога школскога образовања и стручнога васпитања, од прекомернога рада, од рђавих услова рада, од оскудице законске заштите дечјега рада. Они имају да управе свој поглед на уздизање својега властитога економскога положаја и на корениту реформу школскога, а нарочито занатлискога образовања. Природно, и борба противу милитаризма чије штете они у првом реду осећају за њих је врло важна, и није никакво чудо што организације социјалистичке младежи у већини земаља ту борбу воде

са највећом енергијом. Разуме се, није искључено да организације младежи учествују и у другим акцијама радничкога покрета, као, на пример, у изборним покретима, и тако даље. Али те акције леже много мање на њихову путу.

До сада су наше организације у различитим земљама биле одвећ једнострано стварање; једне су искључаво просветне, друге у првом реду борбене организације; једне су политичке, друге непотитичке. Али тим што ћемо ступати међусобно у везу и, у неку руку, измењивати обострано своје особине, те разлике ће се потпуно изједначити, и све наше организације, једновремено, ствараће се о образовању својих чланова и водиће борбу противу највећих непријатеља радничке младежи: противу рђавога школскога образовања, противу експлоатације ученика и противу милитаризма.

Ернест Алвезоа:

Замак са три прозора

Био једном неки краљ који никад није изашао из свога двора. Његови дворани су му говорили да не доликује једном краљу, као што је он, да излази међу народ. На замку бејаху три прозора, који су гледали на три разне стране. Окна на прозорима не бејаху од обичног стакла; досетљиви дворани су у сваки прозор уметнули стакло различите боје и одличног квалитета. У једном прозору бејаху ружичаста окна, која увећаваху предмете за гледање. Овај прозор је гледао у један сјајан замак, у коме рођаци краљевих дворана живљаху. Краљ је овај двор увек виђао у ружичастој светлости, и људи који су тамо амо ишли изгледали су у његовим очима као лепи, весели и силни витезови. Дворани би говорили краљу: „Гледај, то су ти прави пријатељи, од њих ти водиш порекло. Они су најсилнији у земљи.“

У другом прозору бејаху јасно плава окна од обичног стакла, кроз које се видели предмети у природној величини. Овај прозор гледао је у град у коме живљаху поштени грађани. Дворани би говорили краљу: „Гледај, то је друга варош у земљи.“ Људи у тој вароши нису тако лепи и велики као твоји рођаци у ружичастом замку; па то је сасвим и појмљиво, јер они и немају толико права као ми. А, пошто су они мањи, незнатнији од твојих рођака, наравно да су глупљи, а и плава боја није им тако отмена као наша црвена. У трећем прозору налазила су се сива окна, која све умањаваху што би се кроз њих гледало. Кад би ко погледао кроз овај прозор, угледао би у даљини једну велику фабрику са многим димњацима, а околу ње многе мале прљаве улице и куће, које би услед сиве боје стаклета изгледале још мрачније и јадније. А људи, који иђаху из прљавих малих кућа у велику фабрику, и из ње се опет враћаху у своје прљаве избе, изгледаху бедни, мали

мрави, који се у уској рупици земље најсрећније осећаху. Дворани би рекли краљу: „Гледај само, зар су то некакви људи? — Никакви! Они се називају радницима, јер по цео дан морају да раде, да бисмо ми остали могли удобно да живимо, како приличи отменом свету. Ови људи су, као што их видиш, мали, прљави и глупи, и за то они немају, а и не смеју да имају, никаква права.“ Краљ је све веровао што су му дворани говорили, јер није никад свет и људе друкчије гледао до кроз та три прозора...

Једног дана, краљ, седећи на златној столици у својој раскошној соби, примети муху на зиду. Муха му је сметала да мисли и зато јој рече заповеднички: „Одлази!“ Муха, као да се то ништа ње не тицаше, скакаше весело од зида до зида. Краљ је отера руком, али мува, пркосећи му, прозуја кроз собу и посади се баш на главу краљеву. Срдит због неучтивости мухе, која се сад тако безбрижно шеташе по глави његовој, диже руку да је удари. Али она, приметивши измахнуту песницу, одлети, те краљ добро удари своју хладну главу. Бесан од гњева, шчепа скиптар и потрча за мухом, која се час овде час онде заустављаше. Краљ удари скиптаром по ивици једне скупоцене вазе, на којој се муха зауставила. Ваза се разби у хиљаду комада, и муха се сакри иза њих. Док се он мало био примирио, муха скочи на мастионицу. Краљ замахну скиптаром и погоди у мастионицу, која се разби а из ње потече све мастило те покапа сто и хартије, које је он баш тада хтео да потписује. Муха одлете и стаде код краљевог кученца које је безбрижно спавало на елегантној кожи и сањало како му кувар даје дебелу масну кост, и оно се се промешкољи у сну. Али шта је то? Краљев скиптар прозуја му изнад ушију и заустави се на леђима. Невино кученце са гласним урликањем отскочи и одмах затим паде, и, не мичући се више, заклопи очи последњи пут. Краљ се још више расрди, и љутито погледаше по соби да види где се муха сад зауставила. Погледа на сиви прозор, кад али мува баш по њему безбрижно се шета. Краљ, што је игда могао, замахну скиптаром на прозор, који се у хиљаду комада распршта, те муха, весело зујајући, излете напоље. Али шта је то? —

Краљ заборави муху и мастионицу, кученце и вазу; скиптар му испале из руке; као завезан стајао је пред разбијеним окном, и гледаше укоченим погледом у даљину. Боже, шта ли ће то бити? — Он угледа фабрику са многим димњацима и кућама око ње. Али зграде бејаху много веће него иначе, а и не беше тамо тако мрачно, прљаво и узано, већ светли, весели сунчеви зраци несташно се играху по њима. Људи, који су тамо амо ишли, били су велики и јаки, са смелим погледом, од кога се краљ уплаши.

Краљ се саже те узе једно парче заосталог стаклета, погледа кроз њега на фабрику, која сада опет се представи пред очима његовим прљаво и мрачно као пре. Тад увиде краљ обману и јако се наљути на своје дворане. Гњеван, удари скиптаром свом снагом по плавом прозору, и види људе — други сталеж, али не плави како је он мислио. Радознао, разби и црвени прозор. Али како се зачуди, кад угледа онај исти замак, али много мањи, па и људе,

горде, али мале. Чак они не изгледаху црвени и свежи, него бледи, неиспавани и седи. Краљ беше тако ожалошћен и горко се заплака. Седе на оближњу наслоњачу, покри лице рукама и зајеца. Наскоро заспа. За то време дворани уђоше у собу, па кад видеше шта је било, дозваше стакларе који метнуше опет сива, плава и црвена окна. Кад се краљ после неколико часова пробуди, у замку је све било као и пре, као да се није ништа десило. Он се увери да је она потеря за мухом и разбијање окана било само обичан сан. А дворани у томе га још више подржаваху, говорећи му како је то само „био рђав сан“.

(Превела са немачког **Милена Д. Лапчевић**)

Милорад Ј. Митровић:

Стара прича

Лав се реши једном, при питомој ћуди,
Да уреди царство, ко што је код људи;

И једнима тако један поса даде,
А другима други, — како коме знаде.

Ал' од свију звери и створења свију,
За врховни надзор он одреди лију.

Вук постаде чувар свих државних стада,
А магарац опет попечитељ рада...

Елем, почне поса. И нек чује свако:
У почетку беше још и којекако,

Ал' наскоро наста права вражја ора,
И одјекну писка чак до царских двора...

Цар запламти гњевом: „О, ја појмим ствари,
Нека крупна зверка то поредак квари“, —

Ал' био ко био, што се на то дрзно,
Страдаће му, вала, и леђа и крзно“.

И да не би било обмане и лажи,
Сам се главом крену, да зликовца тражи...

Ишао је, ишó. . И по дугом путу
Он наиђе вука у некаквом куту:

Оглодане кости око њега зјапе,
Крвава му њушка, а кржаве шапе.

„Ха, шта радиш, рђо?“ цар загрми тада,
„Зар ти тако чуваш моја верна стада?“

А вучина на то: „Не греши се, лаве,
Ја умирем, јадан, ради твоје славе.

Ти јагањци подли, те бунџије старе,
Нити царство штују, нит' за тебе маре.

Превратничке мисли понеле их собом,
Па су најзад стали да ти прете гробом.

И кад јутрос почех да их учим лепо:
Да је дужност њина да слушају, лепо,

Не таче им срца моја дуга нега,
Већ ме одмах, ево, изранише свега.

Сад се у гроб спремам, већ ми жића није,
А мало пре причест узедох од лије“.

Цар се на то трже,
Па ће рећи брже:

„Ко год супрот стане мојој царској вољи,
Кољи!“.....“

Затим пође опет, и на путу даљу
Он магарца нађе у некоме чкаљу:

Сав крмељив беше од лености многе,
А дигао у вис све четири ноге.

И цар грмну опет: „Је ли, створе лени,
Зар се тако служи држави и мени?!“

А магарац на то само репом ману,
И на једну једва преврну се страну.

„Ах, не вређај,“ поче, „наша круно славна,
Јер патништву моме нигде нема равна:

Ти црвићи худи, ти проклети мрави,
Постади су сада нерадници прави.

И гонећ' их тако, нека сваки ради,
Да господство твоје не умре од глади,

И вршећи вредно наредбу ти строгу
И дању и ноћу, — ја сам спао с ногу,

И сад болан лежим. А шта поднех мука
И напора грозних, ето питај вука.“

Цар се на то трже
Па ће рећи брже:

„Ко год неће моје наредбе да пази,
Гази!...“

У том ето лије. Пред силнога цара
Дотрчала сама, да лаже и вара,

А смирено очи испред себе крије
Као да је јагње, да лисица није.

„Величанство,“ поче, „ја од стида горим,
Ал' истину морам да пред тобом зборим:

Те тичице мале, украс твоје круне,
На порески закон једнако се буне.

И не спречи л' ово десница ти мушка,
Срушиће се царство као гњила крушка.

Раскреченим пером, јест, тако ми части,
Већ три дана пишем подручној ми власти.“

Цар се на то трже,
Па ће рећи брже:

„Кад то тако иде, моја мила кћери,
Дери!...“

И са чела тада, нестаде му бора,
И весео оде до својега двора.

* * *

Тол'ко књиге старе. Читаоци моји,
Шта је даље било, то тамо не стоји.

Ал' знам још и ово, и рећи ћу тише,
То лавово царство не постоји више.

